

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

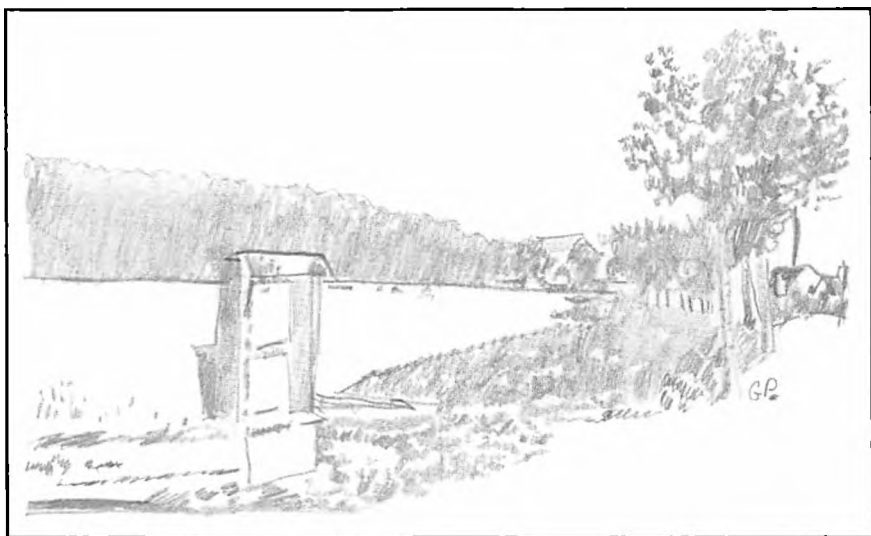
NOMUS

NORDSJÆLLANDSK MUSEUMSFORENING

7. ÅRGANG

NR. 1

FEBRUAR 1994

INDHOLD

Museet klar til kommende års forandringer	side 2
Den nye ledende museumsinspektør Finn Erik Kramer	side 3
Indkaldelse til ordinær generalforsamling	side 4
»Personalia«	side 5
Museerne i Grønland og Danmark	side 6
Indbydelse til reception	side 9
Slusen	side 10
Set og sket	side 13
Kommende arrangementer	side 14
Mere om generalforsamlingen og foredraget efter denne	side 16

Museet klar til kommende års forandringer

1993 BLEV ET SPÆNDENDE ÅR for museet. Et år, hvor grundlaget for forestående ændringer i Nordsjællandsk Folkemuseum blev besluttet og de kommende års ændringer også blev påbegyndt.

Den 1. februar præsenteredes museets langtidspan for byrådet og blev godt modtaget. Den 6. september besøgte økonomiudvalget Sophienborg, og vi fik at vide, at vi kunne få adgang til større dele af Sophienborg i fremtiden. Den officielle bekræftelse ventes når som helst.

I eftersommeren meddelte Flemming Beyer, at han ønskede at fraskrive sig ledelsen af museet, men gerne ville fortsætte som inspektør med ansvar for nyere tids kulturhistorie.

Den 1. oktober tiltrådte vor nye museumspædagog Niels Lysholm. Med virkning fra årsskiftet er skoletjenesten udvidet til også at omfatte Fredensborg-Humlebæk kommune, og samtidig tiltræder vor nye museumsleder Finn Erik Kramer.

Det organisatoriske grundlag for vor indsats i de kommende år er nu på plads og indsatsen vil blive koncentreret om at få museet samlet på Sophienborg. Bestyrelse og medarbejdere er fast besluttede på at føre museet frem til det stade, vi har sat os som mål: At Nordsjællandsk

Folkemuseum inden udgangen af halvfemserne skal være et centralt kulturelement i Hillerøds samlede kulturtilbud med et besøgstal på 50.000 om året.

Der vil på generalforsamlingen den 28. februar blive lejlighed til at få årets indsats uddybet, høre om opgaverne i 1994 og møde vor nye museumsleder. Det er mit håb, at rigtig mange af museumsforeningens medlemmer vil benytte sig af lejligheden og deltage i generalforsamlingen.

H.S. Bek

NoMus er medlemsblad for Nordsjællandsk Museumsforening, som varetager driften af Nordsjællandsk Folkemuseum i Hillerød. Museet dækker arkæologi og nyere tids kulturhistorie i Hillerød, Allerød, Skævinge og Fredensborg-Humlebæk kommuner. Desuden er museet byhistorisk museum for Hillerød og specialmuseum for landbokulturen i Nordsjælland. **NoMus** udkommer 3 (-4) gange årligt (i februar, juni og november) og sendes til museumsforeningens medlemmer samt til en række private virksomheder og offentlige institutioner.

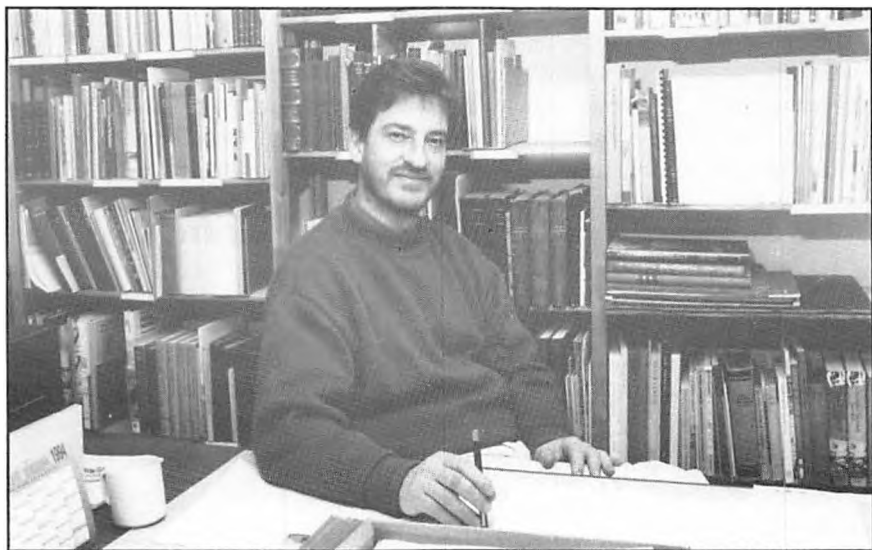
Redaktion:

*Hans Jørgen Clementsen (ansvarsh.),
Flemming Beyer, Birgit Nilas
og Conny Pedersen.*

Adresse: Nordsjællandsk Folkemuseum
Helsingørsgade 65, 3400 Hillerød
Telefon: 42 26 43 79.

Forside: »Slusen« ved Teglårdssøen i Hillerød. Tegning af Grethe Post efter gammel illustration.

Den nye ledende museumsinspektør FINN ERIK KRAMER

Museumsbestyrelsen for Nord-sjællandsk Folkemuseum har bedt mig skrive en lille fortælling om mig selv i dette nummer af NoMus. Med risiko for at lyde selvhøjtidelig følger her forsøget.

Jeg er 39 år gammel og født og opvokset i Vejle. Efter at have afsluttet gymnasiet i Grindsted havde jeg et sabbat-år, hvor jeg på den dengang helt nye interrail-ordning rejste rundt i Europa og Nordafrika. I 1974 begyndte jeg mit historie-studie ved Aarhus Universitet, som jeg færdiggjorde i 1979. I foråret 1980 rejste jeg rundt i Sydøstasien, hvor jeg bl.a. fik lejlighed til at be-

søge de tre indokinesiske lande, Vietnam, Cambodia og Laos.

Efter hjemkomsten tog jeg bifag i forhistorisk arkæologi på Moesgaard, og dette blev i 1983 fulgt op af pædagogikum fra Fredericia Gymnasium. Herefter fulgte nogle år med et blandet indhold af arbejdsløshed, deltagelse i arkæologiske udgravninger i Danmark, Tyskland og Israel samt undervisning i folkeskoler og gymnasium, inden jeg i 1985 blev ansat som arkæolog i en tidsbegrænset museumsstilling på Moesgaard. Efter denne stillings udløb flyttede jeg i 1986 til København, hvor jeg dels tiltrådte en stilling som souschef

i administration hos EDB-firmaet Olivetti og dels begyndte et hovedfagsstudie i forhistorisk arkæologi på universitetet. Arbejdet hos Olivetti var alsidigt. Udover at deltage i ledelsen af ordre-administrationen skulle jeg også besøge kunder for at gennemgå sager af vidt forskellig karakter, men hvor det generelle kendetegn var, at kunden af en eller anden grund var utilfreds. Jeg blev derfor hurtigt både en hadet og elsket person af firmaets sælgere, — hadet fordi jeg konstant erindrede dem om deres dårlige samvittighed, og elsket fordi jeg trods alt løste mange af deres problemer. Mit arbejde resulterede i, at jeg i 1987 fik tilbudt stillingen som administrationschef i en af salgsafdelingerne — et arbejde jeg dog kun varetog i kort tid, da jeg allerede i foråret 1988 tiltrådte stillingen som museumsleder ved Sisimiut/Holsteinsborg Museum i Vestgrønland. Denne stilling gav mig tid til at færdiggøre mit hovedfagsspeciale i forhistorisk arkæologi, som blev afleveret i efteråret 1989.

Jeg skal i denne lille artikel ikke komme nærmere ind på mine fem år i Grønland; det vil der være rig lejlighed til at læse lidt om andet steds her i bladet. Det vil også være lejlighed til at høre nærmere om det under mit foredrag på generalforsamlingen den 28. februar, hvor jeg regner med at få lejlighed til at hilse på Museumsforeningens medlemmer. Lad mig til afslutning sige, at jeg

glæder mig meget til at tiltræde stillingen som leder af Nordsjællandsk Folkemuseum, — en stilling som på alle måder står som en ønskestilling for mig. Jeg ser også meget frem til samarbejdet med Museumsforeningens medlemmer i de kommende år, — år som med udflytningen til Sophienborg og de store visioner i langtidsplanen nok bliver de vigtigste i museets historie siden opførelsen af Husmandsstedet.

Finn Erik Kramer

Indkaldelse til ordinær generalforsamling

Den ordinære generalforsamling i Nordsjællandsk Museumsforening afholdes *mandag den 28. febr. 1994 kl. 19.30* i museet i Helsingørgade i Hillerød. Dagsorden: 1. Valg af dirigent. 2. Formanden og museumslederen aflægger beretning. 3. Kassereren fremlægger reviderede regnskaber til godkendelse. 4. Fremlæggelse af budgetter og fastlæggelse af kontingent til foreningen. 5. Indkomne forslag. 6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og to suppleanter. På valg som bestyrelsesmedlem er *Bent Christoffersen, Ole Jørgensen, Ole Nilas* og *Peter Plambech*, som alle er villige til genvalg. På valg som suppleant er *Mogens Hasselager*, som er villig til genvalg. 7. Valg af to revisorer. På valg er *Ole Sveistrup* og *Niels Arne Hansen*, som er villige til genvalg. 8. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen lysbilledforedrag. Se den udførlige omtale på bagsiden.

Inge Boe Nielsen ny byrådsrepræsentant

Redaktionen har bedt mig om en kort »selvbiografi«. Til kommunevalget i 1993 blev jeg opstillet som kandidat fra LOKALSAMFUNDET og blev valgt som en af de 7, som Venstre fik i Byrådet. Jeg er 50 år, gift, har en voksen søn og har været ansat i samme firma i næsten 30 år. Har været i Venstre's bestyrelse i fem år og redaktør af foreningens medlemsblad i fire år. Derudover bl.a. også i bestyrelsen for vor lokale idrætsforening og i Alsønderup Menighedsråd, hvor jeg er i bladudvalget. Jeg er endvidere formand i Præstegårdsudvalget. Særlige interesser: At være aktiv i lokalsamfundet.

Da det nye byråd konstituerede sig, var det mit ønske at blive repræsentant i bestyrelsen for Nordsjællandsk Folkemuseum. Jeg har en særlig interesse her, da min mand er kasserer og meget aktiv i Alsønderup Lokalhistoriske Forening. Jeg glæder mig meget til samarbejdet med bestyrelsen og den nye museumsinspektør.

Inge Boe Nielsen

Joris Petersen siger farvel som Hillerød byråds repræsentant i bestyrelsen

Tre formænd i rad, *Ole Nilaus, Hans Jørgen Clementsen* og *Helge S. Bek* har fungeret sammen med Joris Petersen i løbet af de otte år, han har været Hillerød byråds repræsentant. For os alle har det været en berigelse at have haft Joris med i kreds.

Her skulle de store linier udstikkes. Der kunne være enighed om meget, men der var også øjeblikke, hvor en sag var ved at køre fast. Ofte blev alles blik da rettet mod Joris, som gang på gang viste en særlig evne til at få det væsentlige trukket frem og en entydig beslutning bragt i hus.

Kære Joris - du har været et engageret og uundværligt bestyrelsesmedlem, som har bragt megen inspiration til os andre med dine særlige evner og din »flair« for den slags arbejde. Hver gang, du er gået ind for en sag, har det været både hjerteligt og præget af sund dømmekraft.

Vi siger dig hjerteligt tak og ønsker, at du må kunne nyde dit velfortjente - nu også politiske - otium. Kender vi dig ret bliver det ikke kedeligt!

HJC

Steffen Stummann forlader Folkemuseet

Steffen Stummann Hansen, som i 1989 fra Amtsarkæologisk Kontor kom til Nordsjællandsk Folkemuseum som arkæolog, fratræder denne stilling med udgangen af januar 1994.

MUSEERNE I GRØNLAND OG DANMARK

Oversigtsbillede over udgravningen på Nipisat, sommeren 1993.

DER ER MANGE ligheder, men sandelig også mange forskelle mellem museerne i de to områder af Rigsfællesskabet. Mens det danske museumsvesen har en mere end 200 års historie, er det grønlandske museumsvesen ganske ungt - kun 30 år. Til gengæld er det unge grønlandske museumsvesen præget af optimisme, gejst og vilje til nyskabelse, ligesom den politiske opbakning har været enestående.

Ønsket om et museumsvesen i Grønland går tilbage til tiden før krigen, men først i 1965 blev Det grønlandske Landsmuseum grundlagt i Nuuk/Godthaab. Allerede før dette var en museumsforening i Upernavik

dog begyndt at indsamle genstande, og i 1971 grundlagdes det første lokalmuseum i Ilulissat/Jakobshavn i Knud Rasmussens fødehjem i den gamle præstegård. Interessen for den lokale historie var overvældende i den grønlandske befolkning op gennem 1970'erne og 1980'erne, ikke mindst efter Hjemmestyrets indførelse i 1979. Overalt opstod museumsforeninger og lokalmuseer, og nu findes der 14 lokalmuseer fra Thule i nord til Nanortalik i syd og Ammassalik i øst, ligesom Grønland har sit eget museumsnavn. De fleste lokalmuseer har professionelt uddannede museumsledere, hvilket har betydet et voldsomt spring fremad i

udforskningen af Grønlands historie og - ikke mindst - forhistorie.

Udviklingen er på mange måder parallel til Danmark, hvor der også gennem de sidste 100 år er opstået lokale museer i de fleste provinsbyer. Tidligt etableredes også specialmuseer, og denne udvikling er fortsat efter krigen, således at der i Danmark nu findes et væld af zoologiske museer, naturhistoriske museer, marinehistoriske museer, kunstmuseer, museer for kendte personer og meget mere. Endnu er udviklingen af specialmuseer kun i sin vorden i Grønland, men der er ingen tvivl om, at disse også snart vil komme som en del af lokalmuseernes aktiviteter. I Aasiaat/Egedesminde findes Grønlands Fiskerimuseum, i Ilulissat Museet for Knud Rasmussen, og i Sisimiut har museumsbestyrelsen planer om at opbygge Grønlands Handels- og Søfartsmuseum.

I Danmark oplevede de lokale museer allerede fra slutningen af sidste århundrede et modsætningsforhold til Nationalmuseet i København: Nationalmuseet var den grumme institution, som rejste rundt i landet og bortførte unikke genstande til København fra egnsmuseerne. Blandt andet dette resulterede i 1927 i stiftelsen af Dansk Kulturhistorisk Museumsforening.

De grønlandske lokalmuseer har ikke oplevet noget tilsvarende, men der har alligevel været en række interessekonflikter mellem dem og

Landsmuseet i Nuuk, som siden 1991 hedder Det grønlandske Nationalmuseum og -Arkiv. Parret med at lokalmuseerne på mange områder er ganske anderledes end det store centrale museum i Nuuk resulterede dette i, at lokalmuseerne i 1993 stiftede NUKAKA (Sammenslutningen af Grønlandske Lokalmuseer). Undertegnede er i skrivende stund stadig formand for denne sammenslutning, som lokalmuseerne og lokalsamfundene venter sig meget af.

De historiske, etnografiske og arkæologiske videnskaber har længe forsket i Grønland. Navne som Knud Rasmussen, Therkel Mathiassen, Kaj Birket-Schmidt, Eigil Knuth, Erik Holtved og Jørgen Meldgaard vil være kendt af de fleste. Disse personer har ydet en enestående forskningsindsats indenfor Grønlands kulturhistorie, - en forskningsindsats vi stadig i høj grad kan trække på.

Den arkæologiske videnskab er i Danmark gammel og har stolte traditioner. Danmarks forhistorie er nok af alverdens landes den, der vides mest om, specielt når man tager i betragtning, at der ikke i nævneværdigt omfang findes skriftlige kilder til den. I Grønland er situationen helt anderledes - på mange måder står vi stadig, hvor dansk arkæologi stod for over 100 år siden, da C.J. Thomsen grundlagde tre-periode-systemet (stenalder, bronzealder, jernalder). I Grønland

Nogle af deltagerne på udgravningen i Nipisat i 1993. Finn Erik Kramer står yderst til højre. Hans kone, den engelske arkæolog Hannah Lis Jones, ses midt i billedet med deres søn Magnus på skuldrene.

var nordboernes historie og tilstedeværelse godtnok kendt, men om inuit-kulturerne (de eskimoiske kulturer) vidstes ikke meget indtil Therkel Mathiassens banebrydende arkæologiske udgravninger i 1920'erne og 1930'erne. Han påviste her, at grønlænderne var indvandret fra Canada nogenlunde samtidig med, at nordboerne kom til Sydgrønland omkring år 1000, og at der havde eksisteret en ensartet inuit-kultur fra Grønland i øst til Alaska i vest. Han døbte den Thulekulturen, og denne kultur er altså de fleste inuiters direkte forfædre. Derimod vægrede Therkel Mathiasen sig længe mod at tro, at der havde eksisteret mennesker på

Grønland før Thulekulturen, og det var først med Eigil Knuth og Jørgen Meldgaard's undersøgelser i 1950'erne, at det blev bevist, at Grønlands kulturhistorie ikke var 1.000, men nærmere 5.000 år gammel.

Idag har Grønland, når man ser bort fra nordboerne, sit eget treperiode-system: Saqqaqkultur, Dorsetkultur og Thulekultur. Sidstnævnte er gennem Therkel Mathiassens undersøgelser og den rige grønlandske sagnskat godt belyst. Derimod var de to ældre kulturer indtil 1980'erne, hvor flere lokalmuseer begyndte arkæologiske undersøgelser, ikke meget andet end to halvtomme kasser. Bedst kendt er Saq-

qaq-bopladsen Qeqertasussuk udgravet af Qasigiannguit/Christianshåb Muscum i 1980'erne, men også Saq-qaq-bopladsen, Nipisat udgravet af Sisimiut/Holsteinsborg Muscum i 1990'erne vil snart være kendt af offentligheden. Begge bopladser er kendetegnet ved at have meget fine bevaringsforhold for organisk materiale, hvilket har givet os en hidtil uset indsigt i kulturens livsgrundlag. At disse første mennesker i Grønland var inuiter, kan der ikke herske tvivl om - dertil er lighedspunkterne med Thulekulturen alt for store. Det har været overraskende at konstatere, at der langtfra er tale om en primitiv stenalderkultur - tværtimod har kulturen på et højt teknologisk plan magtet at overleve under ekstreme klimatiske forhold. Det er en præsta-

tion, der tåler sammenligning med højkulturernes manifestationer i Asien, Afrika, Europa og Mellemerika. Endnu er der ikke fundet bopladser fra Dorsetkulturen med tilsvarende gode bevaringsforhold, men dette er sikkert blot et spørgsmål om tid.

De grønlandske lokalmuseer har med de arkæologiske undersøgelser, med de mange særudstillinger de viser, og med det hav af andre aktiviteter, der foregår på dem, vist deres eksistensberettigelse. Danmark må derfor acceptere ikke længere at have verdens største museumstæthed i forhold til befolkningsstørrelse - denne ret tilfalder Grønland, dog hjulpet godt på vej af, at de kun er 55.000 mennesker deroppe.

Finn Erik Kramer

Indbydelse

Reception for den nye ledende museumsinspektør

Finn Erik Kramer

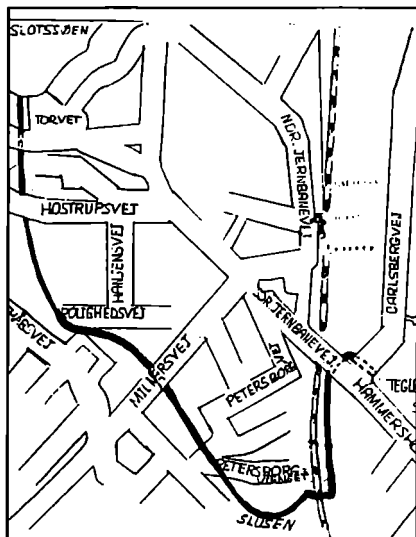
afholdes på museet i Helsingørsgade 65

onsdag den 9. februar 1994 kl. 15.30-17.30

for museumsforeningens medlemmer og andre, som gerne vil benytte lejligheden til at sige velkommen.

*På bestyrelsens vegne
Helge S. Bek, formand*

SLUSEN

Slusen som den løber idag. Med undertagelse af stykket fra Teglgårdssøen til banen er det hele rørlagt.

Ordet »Slusen« forekommer ofte i Hillerøds historie. Mange Hillerødborgere går dagligt forbi den. De mennesker, der parkerer deres biler på den store parkeringsplads ved Teglgårdssøen, går forbi den, når de skal over til stationen. Det lille vandløb, som løber langs stien, der fører ud til Funkevej, er en del af Slusen. Slusen er altså ikke kun en sluse men en gravet kanal, som forbinder Teglgårdssøen med Slotssøen. I de gamle protokoller er kanalen ofte omtalt som »åen«. Det lille vandløb ved Funkevej er den sidste rest af kanalen, som er åben. Den øvrige del er nu rørlagt. Følger man vand-

løbet, kan man se, at det drejer skarpt til højre ind under banedæmningen.

Hvorfor blev Slusen gravet?

Mærkeligt nok har det altid været svært at forsyne Slotssøen med alt det vand, den har brug for. Området omkring Hillerød er meget sumpet, men det har ikke været muligt at samle vandet, så man virkelig kunne udnytte det. Omkring 1570 begyndte området omkring slottet at mangle vand, dels fordi der nu boede flere mennesker på slottet, dels fordi kongen (Frederik II) havde mange fiskedamme, som skulle have frisk vand. Derudover planlagde kongen, at han ville bygge en stor vandmølle ved slottet. Derfor har der været al mulig grund til at grave Slusen.

Broen og slippen i Slotsgade

Da Slusen omkring 1570 blev anlagt, løb den som en å fra Teglgårdssøen (Skriverdam, som den hed dengang) til Slotssøen. Lige før Slusen løber ud i Slotssøen, krydser den Slotsgade, som hed »Stenbroen ved slottet«. Her ved man fra gamle lensregnskaber (1619-20), at en brolægger »fik løn for Broen over Slusen at lægge, som var udfalden på vejen gennem Hillerød«. Op til 1744 har der helt sikkert været en bro over Slusen i Slotsgade, næsten helt oppe ved torvet. I det år anmoder byfoged

Slippen - et spor efter Slusen

Jens Michelsen kongen om penge til at sætte broens træværk i stand »da det er meget brøstfældigt.«

Da de første huse i Slotsgade blev bygget, løb Slusen som et åbent vandløb. Man kan tydeligt se, hvor den har løbet. Alle husene i Slotsgade er bygget sammen, men mellem nr. 1 og nr. 3 er der et lille mellemrum på ca. én meter. Her skulle åen nemlig igennem. I dag bliver dette mellemrum tit kaldt Slippen.

Hvem skal rense åen op?

Mens Slusen var et åbent vandløb, skulle den tit renses op. Ellers risikerede man, at åen kunne løbe over

sine bredder og oversvømme de omkringliggende marker. Derved kunne dyrebare afgrøder blive ødelagt.

Hvem havde nu pligt til at vedligeholde åen? I første omgang var det jo kongen, der havde forlangt, at den blev gravet.

Men det blev mølleren på slotsmøllen, der kom til at gøre det. Det vides ikke helt bestemt, hvornår det blev vedtaget, men det blev i hvert fald ført til protokol i 1833 i et skøde- og pantebrev af 19. december, hvori der står at læse: »Slusen skal altid vedligeholdes forsvarligt af Mølleren, da han selv har den største Nytte af Vandet til Vandmøllens Drift.«

Møllerens Mulkt

Mølleren har ikke altid passet dette job lige pligttopfyldende.

I 1841 kom der en retssag ud af det. Det var en sag mellem blandt andre distriktslæge Evertsen og møller Smith. Sagen gik ud på, at »Møller Smith i Hillerød ikke har besørget Aaløbet mellem Teglgaardssøen og Slotssøen forsvarlig oprenset.« Således stod der skrevet i »Hillerød Kjøbstads Forligelses Commissions Protokol« den 3. august 1841. Man blev her enige om, at hvis ikke Hr. Smith overholdt sin pligt med at oprense åløbet, og at der derved skete oversvømmelse, da er Hr. Smith strax falden en Mulkt på 10 Rigsbankdaler til Kjøbstadens

Fattigkasse. Og skulle oversvømmelsen vedvare over 12 timer betales en lige Mulkt af 10 Rigsbankdaler fra hver påfølgende 12 timers oversvømmelse.

Det kunne blive en dyr historie for den arme møller, hvis han ikke gjorde sin pligt. Han skulle nemlig foruden mulkten også erstatte eventuelle oversvømmelseskader.

Nu går det åbenbart godt et par år. Men i 1846 er der atter problemer. I Frederiksborg Amts Tidende kunne man lørdag den 20. juni finde et læserbrev, hvor Evertsen, nu kammerråd, endnu engang er utilfreds med vedligeholdelsen af slusen. Thi Slusen er løbet over sine bredder, og vandet truer med at ødelægge fundamentet på hans bygninger.

Hvad der blev ud af denne sag, melder historien intet om. Men man kan vist godt regne med, at mølleren måtte af med en god sum penge, dels som mulkt og dels i erstatning.

Kommunen eller mølleren?

Bølgerne er sommetider gået højt i diskussionen om, hvem der skulle vedligeholde Slusen. Hele tiden falder det tilbage på, at det *var* mølleren på Slotsmøllen, som skulle holde åen ren.

Det var nok noget uretfærdigt, for efterhånden som byen voksede, brugte flere og flere at lede affald ud i åen. I 1854 gik kommunen da også med til at overtage oprensningen »af den del af vandløbet, som

modtager afløb fra gaderne«. Nu troede mølleren nok, at han kunne ånde lettet op. Men nej!

I 1855 blev der muret en akvadukt (vandledning) under Slotsgade. Det ville sige, at Slusen var blevet rørlagt. Da der så i 1858 blev klaget over mudder neden for akvadukten, fralagde kommunen sig ethvert ansvar; thi nu var åen jo blevet rørlagt på strækningen gennem selve byen og modtog derfor ikke længere afløb fra gaderne. Det måtte være mølleren, der skulle holde åen ren endnu engang.

I 1901 forsøgte en møller, om han kunne få kommunen til at opsætte en rist ved indløbet i den murede rende, da den tidligere rist var bortkommet. Dette nægtede kommunen pure, idet »det er kommunen uvedkommende, da vandløbet er privat.«

Idag hører vedligeholdelsen af vandløbet under kommunen. Nu som dengang er det Slusens opgave at forsyne Slotssøen med vand.

Spor efter Slusen

1. Ved Teglgårdssøen står en sluseport på samme sted som i 1570. Dengang var søen større, men da Carlsbergvej blev anlagt, blev søen delt i to.

2. Åen drejer ind under banen.

3. På den store plæne i bebyggelsen »Petersborgvænget« står der en række elletræer, som svinger i en smuk bue. Disse træer har kantet åen. Man kan følge brønddækslerne hele

vejen over plænen.

4. På Milnersvej, på samme side som Frederiksborghallen, ligger et hus, der hedder »Aahuset«. Lige overfor er der en skrå deling af haverne. Denne skrå deling har været af hensyn til åen.

5. På Hostrupsvej, på samme side som den gamle rutebilstation, ligger et hus, der hedder »Bækhuset«.

6. Slotsgade mellem nr. 1 og nr. 3, »Slippen«.

7. Udløbet i Slotssøen (ved torvet).

Grethe Post

*

SET OG SKET

Kaskaderne i Frederiksborg Slotshave

I forbindelse med projektet om genskabelse af arkitekten Johan Cornelius Kriegers italiensk inspirerede barokhave fra o. 1725 har Nordsjællandsk Folkemuseum påbegyndt en arkæologisk undersøgelse i haven.

Undersøgelsens formål er at tilvejebringe belæg for, hvordan vandkaskaden har fremtrådt i sin relativt korte levetid mellem 1725 og omkring 1765.

Fra ældre tegningsmateriale og regnskaber ved man, hvordan anlægget i hovedtræk har været opbygget.

Ifølge disse kilder har vandet været ført i rør fra Ovale Dam til et bassin

på terrassen nedenfor. Her begynder selve kaskaden med åbne kanaler og bassiner, samt ikke mindst de vigtige vandfaldstrin, tre ved hver terrasse. Til slut er vandet løbet ud i Slotssøen.

Planen er, at de arkæologiske undersøgelser skal danne basis for genopbygningsprojektet, hvis målsætning er, at det rekonstruerede anlæg skal fremstå så historisk korrekt som muligt, dog med brug af moderne teknik.

Flemming Beyer

Museets julestue

Også i år blev den traditionsrige julestue på museet en succes.

Næsten 300 besøgte museet i løbet af dagen. I mange familier synes det at være blevet en fast tradition at besøge julestuen på museet.

Der var god gang i salgsboderne og i fremstillingen af marcipangrise og tinfigurer.

Museet havde den store glæde, at supermarkedet PRIMA på Fredskovhellet i Hillerød havde været så venlig at sponsorere al marcipanen, hvilket de skal have stor tak for. Også i år var det museets frivillige, der lagte et stort arbejde i at få et vellykket arrangement, hvilket er særdeles påskønnelsesværdigt.

Da regnskabet blev gjort op, viste det et overskud på mere end 5000 kr. til gavn for Folkemuseets arbejde.

Flemming Beyer

KOMMENDE ARRANGEMENTER

Ekskursioner

Museet skal i de kommende måneder igang med at udarbejde planer for de permanente udstillinger i kostalden på Sophienborg. Sideløbende skal der arbejdes med restaureringsplanerne. Disse forventer jeg at kunne fortælle nyt om om nogle måneder - dette handler om udstillingerne.

At lave udstillinger er en lang, spændende - men også pinefuld proces. Planerne og tegningerne vil blive utallige. Først den dag, hvor de permanente udstillinger står færdige på Sophienborg ved vi, hvad vi skulle have gjort, og først den dag kan vi tegne de endelige planer, fordi der selv i de sidste timer vil blive ændringer. Det hører alt sammen med til det spændende og fascinerende ved at lave udstillinger.

Vi forventer, at de permanente udstillinger på Sophienborg vil blive noget ganske ekstraordinært. Vi satser på, at de skal repræsentere de mest moderne udstillingsteknikker, og at de skal medvirke til at gøre Sophienborg til et kulturcentrum - ikke kun for museets virkeområde, men for hele Nordsjælland. Vi forventer, at alle - ung som gammel - på Sophienborg skal få en række "oplevelser" i ordets bedste betydning, og at de vil få lyst til at komme igen og igen. Vi forventer også, at de mange endagsturister, som besøger

Hillerød for at se de nationalhistoriske samlinger på Frederiksborg snart vil finde det naturligt at kombinere dette med et besøg på Sophienborg.

De permanente udstillinger vil dog langt fra være det eneste, Sophienborg kan tilbyde. Der vil også være skiftende særudstillinger, foredrag, film, folkløristiske arrangementer, cafeteria, museumsbutik - og meget mere.

Alt dette kræver mange penge, og disse er ikke fundet endnu - men visionerne skal vi have, de er vores mentale føde i de kommende år.

At lave udstillinger kræver inspiration i store mængder. Det kræver også godt - og sjovt - samarbejde mellem alle involverede - både ansatte og frivillige.

Med udgangspunkt i dette vil museet i løbet af foråret 1994 arrangere tre ekskursioner for at besøge museer, som har været på forkant med udviklingen i deres udstillinger og øvrige formidling. Der vil blive tale om to éndags ekskursioner til museer i henholdsvis Københavns-området og det øvrige Sjælland. Den sidste ekskursion vil gå til Fyn og Jylland og strække sig over flere dage.

På ekskursionerne vil de af museets personale, som kommer til at arbejde med udstillingerne være med. Men herudover håber jeg, at også mange sammen med medlem-

mer fra bestyrelsen vil deltage. At lave disse udstillinger vil komme til at kræve rigtig mange hænder og gode ideer , og vi satser på, at mange af foreningens medlemmer vil hjælpe os med det. Begyndelsen går ved at tage med på ekskursionerne.

Lidt malurt i bageret: Museet har desværre ingen muligheder for at dække udgifterne til ekskursionerne. Det bliver et sammenskudsgilde, - jeg håber at de kulturelle oplevelser og det sociale samvær i rigelig grad opvejer dette. I næste nummer af NoMus forventer vi at kunne fortælle nærmere om tidspunkterne for ekskursionerne og også hvilke museer, vi har udvalgt at besøge.

Finn Erik Kramer

Foredrag på Nødebo Kro

Vintersæsonens sidste foredrag finder sted mandag den 14. marts kl. 20.00. Her vil museumsinspektør Flemming Beyer fortælle om de mange spændende vand- og vindmøller, der har været eller stadig findes i Nordsjælland. Alene i Hillerødområdet findes stadig levn af flere midtaldrelige vandmøller som Slotsmøllen, Stenholt Mølle og møllerne ved Æbelholt Kloster. De havde deres glansperiode frem til 1800årene, hvorefter vindmøllerne bliver mere og mere udbredt. En af de ældste, og stadig bevaret, er Pibe Mølle, en stubmølle i træ fra omkring 1790.

De såkaldte hollandske møller, op-

ført i enten træ eller mursten, stammer næsten alle fra 1800årene. Et udmærket eksempel herpå er Højsager Mølle ved Fredensborg.

Ud over de mange kornmøller var der også savmøller til opskæring af træ, valkemøller til bearbejdning af klæde og hammermøller til metalbearbejdning. Foredraget vil indeholde meget mere om alt dette, så husk den 14. marts på Nødebo Kro.

Mølletur i Nordsjælland

Pibe Mølle. Kværnloft med hattehjul og vingeaksel. (Foto F.B. 1988)

I tilknytning til mølleforedraget arrangeres i midten af april en rundtur til de mest spændende møller i den centrale del af Nordsjælland. Endelig dato vil foreligge ca. en måned før. Tilmelding til museet eller ved foredraget den 14. marts.

Flemming Beyer

Ordinær Generalforsamling

Der afholdes ordinær generalforsamling i Nordsjællandsk Museumsforening **mandag den 28. februar 1994 kl. 19.30** i museet, Helsingørsgade 65, Hillerød med dagsorden ifølge vedtægterne.

■ Der gøres opmærksom på, at forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, i henhold til vedtægternes § 5 skal være formanden i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen. Forslag sendes til museet, att. formanden Helge S. Bek. Der er iøvrigt flere oplysninger om generalforsamlingen på side 4.

■ Efter generalforsamlingen **lysbilledforedrag** om

Sisimiut/Holsteinsborg

4500 års historie fra jægersamfund til bysamfund
ved ledende museumsinspektør **Finn Erik Kramer**

Nordsjællandsk Folkemuseums nye museumsleder kommer fra en stilling som museumsleder ved Sisimiut/Holsteinsborg Museum i Vestgrønland. I dette foredrag vil Finn Erik Kramer gennem lysbilleder fortælle om sin arbejdsmark nord for Polarcirklen - en arbejdsmark, som med sine 31.000 km² er på størrelse med Belgien. Foredraget vil koncentrere sig om de meget spændende arkæologiske udgravninger, han har forestået, men vil også indeholde en introduktion til Grønlands historie illustreret ved Sisimiut-distriktets historie.

